

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA + skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69
ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefon dyżurny: 21-34-34
Telex: 816-436

BDF/333/28/88

POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA POLAKÓW

Komunikat z badań

Grudzień 1988 r.

Temat poczucia bezpieczeństwa Polaków podjął CBOS po raz pierwszy w 1985 r. W tegorocznym listopadowym sondażu¹ powtórzono część pytań w tej kwestii dla zorientowania się, czy i na ile po trzech latach zmieniły się oceny bezpieczeństwa życia w Polsce na tle innych krajów oraz poczucie własnego bezpieczeństwa, a także co przede wszystkim wpływa na te oceny.

1. Czy w Polsce żyje się bezpieczniej niż w innych krajach?

Po trzech latach oceny bezpieczeństwa życia w Polsce nie uległy zasadniczym zmianom. Nadal zdaniem ponad połowy badanych żyje się tu bezpieczniej niż w innych krajach. Tak jak i w 1985 r. niewielu uważa, że w Polsce żyje się mniej bezpiecznie, wzrosła natomiast liczba przekonanych, że tak samo jak gdzie indziej (tab. 1).

Tabela 1

w procentach

Odpowiedzi na pytanie: Czy w Polsce w porównaniu z innymi krajami żyje się bezpieczniej, spokojniej?	Respondenci według terminów badań	
	1985	1988
Zdecydowanie bezpieczniej	12,1	7,9
Raczej bezpieczniej	43,1	42,3
Tak samo jak gdzie indziej	23,2	31,7
Mniej bezpiecznie	13,4	8,8
Trudno powiedzieć	7,3	9,0
Brak odpowiedzi	0,9	0,3

Analiza wypowiedzi uwzględniająca niektóre cechy demograficzne i społeczne respondentów wykazała, że istotny wpływ na nie miała jedynie sytuacja materialna badanych oraz to, czy byli ofiarą jakiegoś czynu przestępczego. Postrzegający swoją sytuację materialną jako dobrą znacznie częściej niż z niej niezadowoleni uważali nasz kraj za bardziej bezpieczny. Natomiast ze stwierdzeniem, że u nas żyje się mniej bezpiecznie niż gdzie indziej, częściej zgadzali się określający swoją sytuację material-

¹ Przeprowadzonym pod hasłem "Aktualne wydarzenia (11)" w dniach 10-13 listopada 1988 r. na reprezentatywnej, udziałowej próbie dorosłej ludności (1494 osoby).

na jako gorszą niż średnia. Respondenci, którzy w ciągu ostatnich trzech lat byli ofiarami jakiegoś czynu przestępczego, niżej od pozostałych oceniali bezpieczeństwo życia w Polsce. Opisane zależności ilustruje tabela 2.

Tabela 2

w procentach

Cechy respondentów różni- cujące ocenę bezpieczeń- stwa życia ludzi w Polsce	Stanowisko respondentów w kwestii: Czy w Polsce w porównaniu z innymi krajami żyje się bezpiec- niej, spokojniej?				
	zdecydo- wanie bezpiecz- niej	raczej bezpiecz- niej	tak samo jak gdzie indziej	mniej bezpiecz- nie	trudno po- wiedzieć
<u>Sytuacja materialna respondentów w ich ocenie</u>					
Gorsza niż średnia	3,9	37,4	35,1	11,9	11,7
Średnia, przeciętna	8,0	44,5	31,0	7,7	8,8
Lepsza niż średnia	18,0	47,9	25,3	4,6	4,2
<u>Czy byli ofiarami przestępstwa</u>					
Nie	8,4	43,3	31,5	7,7	9,1
Tak	4,7	38,4	33,7	14,9	8,3

2. Indywidualne poczucie bezpieczeństwa

Opinie badanych na temat poczucia własnego bezpieczeństwa również niewiele się zmieniły w analizowanym okresie (tab. 3). W dalszym ciągu dominują respondenci określający je jako średnie, przeciętne, przy czym obecnie jest ich więcej niż w 1985 r. Najmniej liczne są grupy skrajne - o dużym i małym poczuciu własnego bezpieczeństwa. Wielkość pierwszej nieco zmalała, drugiej zaś - wzrosła. Zwiększyła się też trochę liczba osób o niższym od przeciętnego poczuciu bezpieczeństwa.

Indywidualne poczucie bezpieczeństwa badanych zależy od ich miejsca zamieszkania, poziomu wykształcenia, przynależności do grupy społeczno-zawodowej, a także - podobnie jak ocena życia w Polsce na tle innych krajów - od warunków materialnych i od tego,

Tabela 3

w procentach

Odpowiedzi na pytanie o poczucie własnego bezpieczeństwa	Respondenci według terminów badań	
	1985	1988
Duże	9,6	8,4
Raczej duże	24,9	21,2
Średnie, przeciętne	50,8	54,6
Raczej małe	7,9	8,9
Małe	2,9	3,7
Trudno powiedzieć	3,9	3,2
	34,5	29,6
	10,8	12,6

czy byli ofiarą przestępstwa (tab. 4). Najwyżej oceniają swoje poczucie bezpieczeństwa respondenci dobrze sytuowani, będący rolnikami i mieszkańcami wsi, najniżej zaś o wyższym wykształceniu, wykonujący zawody inteligenckie, określający swoją sytuację materialną jako "gorszą niż średnia", zamieszkujący w dużych miastach, a także ci, którzy doświadczyli na sobie czynów przestępczych.

Tabela 4

w procentach

Cechy różnicujące poczucie własnego bezpieczeństwa	Odpowiedzi respondentów na pytanie o poczucie własnego bezpieczeństwa					
	duże	raczej duże	średnie, przeciętne	raczej małe	małe	trudno powiedzieć
<u>Miejsce zamieszkania</u>						
Wieś	11,1	24,8	50,7	7,3	2,9	3,2
Miasto:						
do 50	5,5	18,5	60,3	8,6	2,4	4,7
51-200	8,2	22,9	54,3	8,9	4,3	1,4
201 i więcej tys. mieszkańców	6,3	15,6	56,6	12,0	5,7	3,8
<u>Wykształcenie</u>						
Niepełne podstawowe i podstawowo	9,1	22,2	52,5	7,0	4,2	5,0
Zasadnicze zawodowe i niepełne średnie	7,6	20,4	57,4	8,6	2,7	3,3
Średnie i pomaturalne	8,8	20,1	56,6	9,4	3,5	1,6
Wyższe niepełne i pełne	7,1	22,7	47,5	15,6	5,7	1,4
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>						
Inteligencja	6,7	21,7	46,7	20,0	3,3	1,6
Średnie kadry	7,3	20,1	58,2	9,0	3,5	1,9
Robotnicy:						
- wykwalifikowani	7,0	19,1	59,4	6,6	3,5	4,4
- niewykwalifikowani	5,0	15,1	63,9	6,7	6,7	2,6
Rolnicy i robotnicy rolni	9,2	27,0	47,6	9,2	2,2	4,8
Prywatna inicjatywa	9,5	28,6	38,1	19,0	0,0	4,8
Emeryci i renciści	10,8	22,0	50,9	8,4	3,5	4,4
Uczniowie i studenci	5,0	21,7	50,0	11,7	5,0	6,6
Inni niepracujący	11,5	20,2	56,7	8,7	1,9	1,0
<u>Sytuacja materialna</u>						
Gorsza niż średnia	5,3	16,2	58,3	9,3	7,7	3,2
Średnia, przeciętna	8,5	22,3	55,4	8,4	1,7	3,7
Lepsza niż średnia	15,7	30,0	41,9	9,7	0,0	2,7
<u>Czy byli ofiarami przestępstwa</u>						
Nie	8,2	22,3	55,2	7,9	3,3	3,1
Tak	6,7	16,1	54,1	13,7	5,9	3,5

3. Jakie przestępstwa nam zagrażają?

Z danych GUS² wynika, że najliczniejszą grupę przestępstw stanowią te przeciwko mieniu indywidualnemu. Znalazło to potwierdzenie w sondażu CBOS. Na pytanie: "Czy w okresie ostatnich trzech lat był(a) Pan(i) ofiarą jakiegoś przestępstwa?" ponad 80% badanych odpowiedziało "nie", 17% - "tak". Z grupy poszkodowanych (255 osób) ofiarami:

kradzieży było	- 66,4%
kradzieży z włamaniem	- 25,4%
pobicia, uszkodzenia ciała	- 16,6%
oszustwa	- 15,9%
rozboju	- 6,3%
zabójstwa członka rodziny	- 1,5%
innych przestępstw	- 9,8% ³

Interesowało nas także, czy i w jakim stopniu fakt ten wpłynął na sytuację materialną ofiar. Zdaniem 2,4% respondentów przestępstwo pogorszyło ich warunki materialne katastrofalnie, 15,7% - bardzo poważnie, 38,1% - znacznie, 34,8% - w niewielkim stopniu lub wcale, 9% zaś nie potrafiło ocenić strat. Zatem ponad połowa poszkodowanych bardzo odczuła materialne skutki przestępstwa, natomiast dla 1/3 nie był to wielki uszczerbek.

Wszystkich pokrzywdzonych zapytaliśmy, czy ktoś wyrównał im szkodę? Twierdząco odpowiedział co piąty (46 osób). Najczęściej wymieniano PZU, bardzo rzadko sprawców przestępstwa, w sporadycznych przypadkach pomogła im rodzina. Otrzymane odszkodowanie zdecydowana większość tej grupy respondentów uważała jednak za niewystarczające, stanowczo za małe, prawie symboliczne. Jedynie co czwarty uznał wyrównanie szkody za wystarczające lub w zasadzie wystarczające.

4. Instytucja pomocy ofiarom przestępstw

Ze względu na dotkliwe skutki przestępstw została utworzona Fundacja Pomocy Ofiarom Przestępstw. Zajmuje się ona udzielaniem pomocy poszkodowanym. Jest to więc instytucja społecznie potrzebna

² Rocznik statystyczny 1988. GUS, s. 498.

³ Podane w zestawieniu odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondenci wymieniali niekiedy kilka rodzajów przestępstw.

i pożyteczna, ale nie jest powszechnie znana. Na pytanie, czy istnieje w tej chwili w Polsce jakaś instytucja zajmująca się udzielaniem pomocy ofiarom przestępstw, niemal połowa badanych (49,0%) odpowiedziała "nie wiem", 29,6% - "nie", a jedynie co piąty - "tak".

x

x

x

Wyniki sondażu wskazują, że w 1988 r. w porównaniu z 1985 r. nie zaszły istotne zmiany w ocenie poczucia bezpieczeństwa Polaków. Można je określić jako relatywnie duże, ponieważ połowa badanych uważa Polskę za kraj, w którym żyje się bezpieczniej niż gdzie indziej, a ponad 80% nie było ofiarami żadnych przestępstw czy nie doświadczyło ich skutków. Najbardziej zagrażają nam przestępstwa związane ze stratami materialnymi - nie tylko ze względu na ich powszechność, ale także rozmiar szkód. Być może pokrzywdzeni nie odczuliby tak dotkliwie skutków przestępstw, gdyby działalność Fundacji Pomocy Ofiarom Przestępstw była powszechniej znana.